

Lang Leven

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Karina Meeuwse

Lang Leven

Het familieverhaal achter een Chinese toko

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4046 8

© 2020 Karina Meeuwse

Omslagontwerp Bart van den Tooren

Omslagillustratie © Archief van de Dienst Ruimtelijke

Ordering / Stadsarchief Amsterdam

Foto auteur © Ruud Pos

Illustraties binnenwerk privébezit, tenzij anders vermeld

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Hengko en Wai Ming

Inhoud

Voorwoord 9

1912. De reis van Dun Yong Sau 13

Vreemde elementen in de Nederlandse samenleving 25

De vrouwen en de oorlog 47

Kinderjaren 72

De reis terug 92

Meneer Gan 102

De heldere wijsheid van Wai Ming 114

Pass The Honey Years 133

De Straat van de Meegaande Wind 149

De eerste slok soep is de beste 179

Een stap terug 198

Kin Pings droom 208

Noten 249

Stamboom 250

Literatuur 253

Voorwoord

Toko Dun Yong domineert de hoek van de Geldersekaade en de Stormsteeg al meer dan een halve eeuw. Het is niet de eerste Chinese toko in Amsterdam, wel de oudste. Vanaf 1959 wordt de zaak gedreven door de familie Dun; van vader op zoon, al drie generaties lang. Sinds ik er in het najaar van 1996 voor het eerst binnenstapte, heb ik die geschiedenis van heel nabij leren kennen. Mijn onderzoek om in opdracht van de Publieke Omroep een filmdocumentaire over het ontstaan van de Chinese gemeenschap in Nederland te maken, moest érgens beginnen. Met een handgeschreven briefje met de naam Hengko erop, gekregen van een hulpvaardige Chinese dame die een buurtcentrum met de toepasselijke naam Wa Lai (Helpt Elkaar) in de Pijp ronde, betrad ik een wereld van exotische geuren, krappe wandelgangen tussen afgeladen schappen met onbestemde producten, en Chinees personeel in grijze stofjassen dat op luide toon instructies naar elkaar riep. Na een aanvankelijk stroef begin – ervaringen met journalisten die vooral geïnteresseerd waren in de criminele kant van de Chinese samenleving hadden veel Chinezen kopschuw gemaakt – werd de toko de spil in het project dat in het jaar 2000 een filmdocumentaire en een boek (*Huis van Han*, in 2010 aangevuld met nieuwe hoofdstukken uitgegeven onder de titel *Oostenwind*) opleverde. Dankzij Hengko Dun, die in

de jaren negentig samen met zijn vrouw Wai Ming als tweede generatie de leiding over de toko had, werden deuren voor mij geopend die zonder zijn bemiddeling zeker gesloten zouden zijn gebleven. Zo kon ik de Chinezen van het eerste uur nog vragen naar hun leven in het vooroorlogse Amsterdam: een honderdjarige vrouw, een honderdjarige man, een stokoude voorzitter van de Chinese gemeenschap, hoogbejaarde vriendinnen uit Katendrecht die een leven lang lief en leed met elkaar deelden omdat ze alle drie met een Chinese man getrouwd waren. Al die getuigenissen uit de eerste hand gaven samen een kleurrijk en betrouwbaar beeld van de ontwikkeling van de Chinese gemeenschap in Nederland. En dat was het doel dat ik me gesteld had.

Jaren later besluit ik me nog meer te verdiepen in de mensen áchter de toko; een ondernemersfamilie met Nederlandse en Chinese wortels die haar oorsprong vindt in de periode rond de Tweede Wereldoorlog, een periode waarin tientallen huwelijken tussen Chinese mannen en Nederlandse vrouwen worden gesloten. Het is een bijzonder verhaal, niet alleen omdat de familie zich steeds moest aanpassen aan de snel wisselende eisen die aan het ondernemerschap werden gesteld, maar ook omdat de geschiedenis van deze familie model staat voor de veranderingen die de naoorlogse Chinese gemeenschap in Nederland heeft doorgemaakt. Het is een tijd waarin de rol die China op het wereldtoneel speelt spectaculair verandert; van een onuitputtelijk reservoir aan arme arbeidsmigranten in het begin van de twintigste eeuw is het enorme land een economische wereldmacht geworden die steeds meer invloed krijgt in Europa. Je ziet die ontwikkelingen terug in het verhaal van de familie Dun: elke generatie krijgt te maken met een totaal andere tijdgeest, die elk om een andere manier van ondernemen vraagt. De kleine toko groeide uit tot een wereldwijd opererend handelshuis. Dat alles begon met de naamgever van de toko, Dun Yong Sau, een Chinees uit Kanton die ruim honderd jaar geleden als arme migrant op zoek naar een beter bestaan min

of meer toevallig in Nederland terechtkwam.

Het boek begint in het China van Dun Yong Sau, op het platteland waar voorouders worden vereerd en kinderen slechts gehoorzaam dienen te zijn aan hun ouders, waar armoede en honger heersen en de weg naar het Westen de enige mogelijkheid is om daaraan te ontsnappen. Wanneer Dun Yong Sau eenmaal in Nederland is volgen we zijn ontwikkelingen vanaf de economische recessie in de jaren dertig, vervolgens in de Tweede Wereldoorlog, en in de jaren van wederopbouw als Dun Yong Sau met zijn vrouw de toko begint. We zien zoon Hengko opgroeien en de zaak over de drempel van de moderne tijd voeren, en we ontmoeten de kleinzonen die de balans opmaken en zich bezinnen op de rol die hun opa's toko in de toekomst kan spelen.

1912. De reis van Dun Yong Sau

Waarheen je ook gaat, ga met je hele hart

CONFUCIUS

Op een ijskoude februariochtend in het jaar 1912 werd de zesjarige keizer van China, Pu Yi, na een korte burgeroorlog gedwongen om afstand te doen van de troon. Het oude, uitgeholde keizerrijk van de Qing-dynastie was na bijna drie eeuwen heerschappij uiteengevallen, de Republiek China was een feit. Een korte euforie die gepaard ging met het afhakken van vele hoofden maakte zich meester van de keizerlijke hoofdstad. Mannen ontteden zich van hun lange vlechten, ooit door de Qing-keizers opgelegd als symbool van onderwerping, en aan het inbinden van de voeten van driejarige meisjes kwam abrupt een einde. Een Chinese arts die in het buitenland had gestudeerd en westerse kleding droeg, Sun Yat-sen, werd uitgeroepen tot de eerste president van China. Zijn belangrijkste taak was het land de moderne tijd binnen te leiden. Maar alle hoop en vreugde ten spijt, voorlopig zou er geen einde komen aan de golf van ellende en geweld die het immense rijk al vanaf het begin van de negentiende eeuw had verzwakt. Oorlogen met het Westen en met

Japan, opstanden veroorzaakt door etnische of religieuze spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen, een explosieve bevolkingsgroei, natuurrampen, epidemieën, en door alle rampspoed duizenden op drift geraakte vluchtelingen eisten jaar na jaar talloze slachtoffers.

Toch ervoeren lang niet alle Chinezen de gewelddadige chaos die hun land teisterde. Buiten de hoofdstad Peking en andere grote steden waar de rijke en ontwikkelde Chinezen woonden, leefden de meeste van de 450 miljoen inwoners op het platteland. Vier vijfde van de Chinese bevolking was boer, de meest inventieve, zuinige, geduldige boeren ter wereld.¹ Voor hen bestond de wereld uit marktplaatsjes omringd door een aantal dorpen, waarin de rampverhalen hen incidenteel bereikten via reizigers, zoals soldaten, vluchtelingen en venters van schaarse artikelen zoals zout, naalden en papier. Hun leven was aan het einde van de negentiende eeuw in veel opzichten nog precies hetzelfde als tweeduizend jaar daarvoor. Dag in, dag uit bewerkten ze hun lapje grond. Water werd uit diepe putten gehaald en in houten emmers aan een juk naar huis gedragen. Er was voortdurend gebrek aan hout voor vuurtjes om rijst en thee te koken en de eenvoudige huizen te verwarmen. Menselijke en dierlijke uitwerpselen werden bijeengeschrapt om het land te bemesten, en de schrale oogst werd op de ruggen van mannen en vrouwen via smalle paadjes, stoffig of modderig naargelang het seizoen, naar de markt gebracht. Trekdieren en eenvoudige landbouwwerktuigen waren zeldzaam omdat de meeste boeren die luxe niet konden betalen. Het leven was hard en van een onvoorstelbare armoede. De rampspoed van China bereikte deze boeren vooral in de vorm van massale overstromingen van rivieren en het verzanden van eens vruchtbare landerijen. Hongersnoden waren het gevolg, en miljoenen boerenzonen trokken weg uit China om hun heil elders te zoeken.

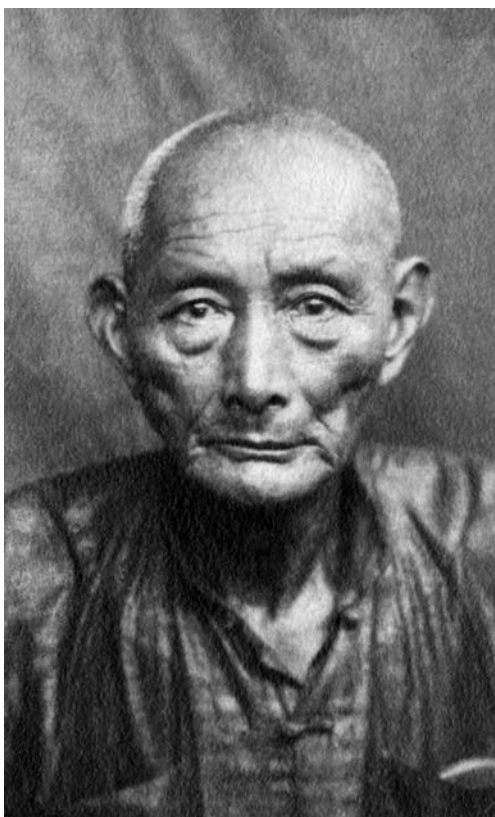
Het was in datzelfde historische jaar 1912 dat een van hen, de zestienjarige Dun Yong Sau, nog volkomen onwetend van zijn lotsbestemming, zijn dorp in het zuiden van Kanton verliet en begon te lopen.

Dun Yong Sau, wiens naam zoveel betekent als Verdraagzaam Lang Leven, werd geboren in een klein boerendorp, Qiao Tou, in de provincie Kanton.² Zijn leven lang hield hij vol dat zijn geboortjaar 1898 was, het jaar van de hond volgens de Chinese astrologie. Pas na zijn dood kwam zijn zoon Hengko er tijdens een bezoek aan Qiao Tou achter dat Dun Yong Sau in het jaar van de aap geboren was. Dat bleek 1896 te zijn. Deze onduidelijkheid is typerend voor het mysterieuze waas dat altijd rond zijn vaders verleden is blijven hangen. Waarom die twee jaar verschil? Chinese jongemannen die werk zochten deden zich soms ouder voor dan ze in werkelijkheid waren om de kans op een baantje te vergroten. Maar twee jaar jonger, waar was dat goed voor? Dun Yong Sau zou waarschijnlijk zijn schouders hebben opgehaald. Waarom zou je zoveel waarde hechten aan een geboortjaar? Het was in China de gewoonte om de tijd die een baby in de buik van zijn moeder doorbracht als extra jaar bij de leeftijd op te tellen, een traditie die in het Westen al voor verwarving zorgde. Geboortes werden destijds zelden geregistreerd. Op het afgelegen platteland mocht je overigens al blij zijn als je je eerste levensjaar haalde. En Kanton, een van de zuidelijkste kustprovincies van China, was een afgelegen plek. Op veilige afstand van de regeringshoofdstad Peking en het noorden van China, waar geweld en haat tegen de invloed van westerse buitenlanders voor bloedige opstanden hadden gezorgd, had Kanton net als het nabijgelegen Fujian al sinds de zevende eeuw handel gevoerd met vreemdelingen. De gelijknamige hoofdstad Kanton was gewend geraakt aan hun aanwezigheid in de havenwijken en groeide uit tot een stapelplaats van overzeese handelsnetwerken. De Verenigde Oost-Indische Compagnie had er vanaf 1748 een handelspost, en dat was dan nog relatief laat, lang nadat andere Europese landen hun

waren voorgegaan. En kort na het Verdrag van Nanking, dat in 1842 een einde maakte aan de Eerste Opiumoorlog met Groot-Brittannië en een vijftal Chinese havens openstelde voor buitenlandse handel, verrezen op een eiland in de Parelrivier luxueuze Britse en Franse wijken. Een kosmopolitische stad dus, maar voor de boerenbewoners van de dichtbevolkte Parelrivierdelta veranderde dat niets aan de situatie. Hun bestaan was en bleef armoedig en eentonig, en het vooruitzicht op bestaansverbetering vrijwel nihil. Elke vierkante centimeter landbouwgrond werd benut, maar nog was het niet genoeg om alle families van voldoende voedsel te voorzien. De boerenfamilies leefden in dorpsgemeenschappen, en bij voorkeur met drie generaties onder één dak. Ze zorgden voor zichzelf en hielden hun gemeenschap in stand, zonder bemoeienis van een overheid. Er was geen gezamenlijk belang, behalve dat van aangelegde waterwegen voor transport en irrigatie. Ze vereerden hun voorouders en beoefenden hun religies in plaatselijke tempels, kregen kinderen en regelden hun huwelijken volgens lokale tradities. En ze wantrouwden het gezag, dat voor de boeren vertegenwoordigd werd in de persoon van de dorpsfunctionaris. Die was meestal geneigd zich te voegen naar de wensen van de rijkere onder de bevolking, want ook op het platteland waren er klassenverschillen. Rijkere boeren waren landheren: ze verpachtten hun land, huurden arbeiders in, leenden geld en lieten hun slimste zoon staatsexamen doen zodat hij in aanmerking kwam voor een post als ambtenaar. Arme families verkochten in slechte tijden hun dochters als slavinnen, of in het gunstigste geval werden de meisjes de zoveelste concubine van een welgestelde landheer.

Er is een foto bewaard gebleven van Dun Yong Sau's vader, Tang Yuk Hong, uit het eerste decennium van de twintigste eeuw. Een mager, ernstig gezicht, met nog het geschoren voorhoofd van de Qing-dynastie, de vlecht hangt onzichtbaar op zijn rug. Dun Yong Sau's moeder stierf kort na zijn geboorte. Hij had een oudere zus, en nadat zijn vader was hertrouwd kreeg hij er nog twee halfzussen

De vader van Dun Yong Sau: Tang Yuk Hong

en een halfbroer bij. Meer informatie over zijn vader dan die foto is er niet, geen informatie over een beroep, of over de klasse waartoe hij behoorde. Je zou kunnen denken dat hij een arme boer was zoals er zoveel waren in Kanton. Maar Hengko wijst op een belangrijk verschil: zijn grootvader kon lezen en schrijven. In een land waar in 1949 tachtig procent van de bevolking nog analfabeet was, is dat buitengewoon bijzonder. Tang Yuk Hong zou bijvoorbeeld heel goed onderwijzer kunnen zijn geweest voor de dorpskinderen in Qiao Tou. En die kostbare vaardigheid gaf hij door aan zijn oudste zoon.

Onderwijs was, en is nog steeds, een van de meest gewaardeerde pijlers van de Chinese maatschappij. Volgens de leer van Confucius, China's grootste filosoof, konden ethische waarden het beste aan de bevolking worden bijgebracht door middel van onderwijs en door een geleerde elite die het goede voorbeeld gaf.³ De Chinese maatschappijvisie was doortrokken van de geest van Confucius. Al was hij niet de bedenker van een volkomen nieuwe leer: zijn regels waren in feite al diepgeworteld in de Chinese cultuur, gebaseerd op oude gebruiken en tradities. Maar Confucius schreef ze op, systematiseerde ze en kende er een morele waarde aan toe. Zo werd zijn leer een blauwdruk voor de Chinese maatschappij, en de solidariteit en continuïteit daarvan werden gewaarborgd door een gedeeld geloof in het confuciaanse waardesysteem. De mannelijke bevolking was door Confucius ingedeeld in vier klassen: de geschoolden, de boeren, de ambachtslieden en de handelaren. Niet voor niets kwamen de boeren op de tweede plaats. Zij voedden en kleedden het hele land. De ambachtslieden kwamen op de derde plaats; zij verwerkten de grondstoffen die de boeren produceerden. Op de laatste sport van de hiërarchische ladder stonden de handelaren. Zij maakten immers winst op datgene wat boeren hadden geproduceerd en ambachtslieden hadden vervaardigd. Confucius stelde ook meer dan drieduizend gedragsregels op, voor aan het hof, op straat en in huis. Dankbaarheid jegens de ouders, eerbied voor de wijsheid van ouderen, respect voor de familie in het algemeen en gehoorzaamheid aan de vaderlijke autoriteit waren en zijn specifieke kenmerken van de Chinese ethiek. Hierbij hoorde een rangorde met daaraan verbonden regels die binnen de familie gebruikt kon worden. In uitgebreide gezinsconstructies van mannen met meerdere vrouwen, talrijke kinderen en inwonende grootouders zorgde de rangorde voor duidelijkheid. Het voornaamste was dat alles zijn plaats had en dat iedereen deed wat hij moest doen; op die manier zou er geen chaos zijn. Familierelaties werden gebonden aan strenge hiërarchische regels: een zoon moest volledig gehoor-

zamen aan de vader, de jongere broer aan de oudere broer, de echtgenote aan haar echtgenoot. Een huwelijk was volgens de Chinese manier van denken meer een zaak tussen twee families dan tussen de twee betrokken personen. Het ging om een groter belang dan dat van bruid en bruidegom, namelijk het belang van de familie. De eer en de levenslange verzekering van zorg en tevredenheid van de voorouders waren ermee gemoeid. Huwelijken kwamen tot stand via bemiddelaars en het was normaal dat de twee uitverkorenen elkaar, nadat de overeenkomst was gesloten, pas op de dag van de bruiloft zagen. Het belangrijkste doel van een vrouw was het voortzetten van de familielijn van haar echtgenoot. Pas als ze een zoon had gebaard kon ze zeker zijn van haar positie binnen de familie. Schoot ze hierin tekort, dan raadden de ouders van de man hem met klem aan om er een concubine bij te nemen, mits hij zich dat financieel kon veroorloven. Het kind van de concubine was volkomen legaal. Scheidingen kwamen weliswaar voor, maar ze moesten zoveel mogelijk voorkomen worden. Ze brachten schande over de familie. Of echtparen gelukkig of ongelukkig waren, viel van buitenaf moeilijk te constateren. Chinezen spraken niet tegenover buitenstaanders over hun gevoelens voor hun echtgenotes, en openlijke genegenheid tonen was taboe. Ook tegenover je eigen vrouw. In de mannenwereld van Confucius waren vrouwen onbetrouwbare en gemakkelijk beïnvloedbare wezens die zoveel mogelijk binnenshuis moesten worden gehouden. Zij konden op geen enkele manier gelijkwaardig zijn aan de man. De deugden van een vrouw waren zuinigheid, meegaandheid, zwijgzaamheid en bekoorlijkheid. Niet op Confucius' lijst, maar een in de praktijk mischien nog hoger gewaardeerde eigenschap was: hard kunnen werken.

Toch voelde de gewone boerenbevolking zelf meer voor een aardser, eenvoudiger geloof dan voor de klassenbewuste, soms calvinistisch aandoende regels van Confucius. Daarin voorzag het taoïsme, een mystieke stroming die leven in harmonie met de na-

tuur voorstond en een vrijere manier van denken toeliet. De natuur zou altijd sterker zijn dan de mens, en in dat nederige besef moest men ook leven: sober, hardwerkend en offerend. Het leven was in principe onvoorspelbaar. Geesten konden invloed uitoefenen op geluk en ongeluk, op gezondheid, kinderrijkdom en een lang leven. Er was dan ook een uitgebreid scala aan magische praktijken.

Een geloofsaspect dat van oorsprong voortkwam uit het confucianisme en dat bij mensen van alle klassen navolging vond, was de voorouderverering. Iedere familie hield de herinnering aan gestorven familieleden levend en door hun eigenschappen te idealiseren schiepen ze een voorbeeld voor hun eigen gedrag. In moeilijke tijden baden ze tot hun voorouders om steun en bescherming tegen het kwaad. Confucius zag dit vooral als een manier om de familie bij elkaar te houden en vond deze manier van bijgeloof daarom bruikbaar voor zijn wet van rust en orde. Elk dorp bezat een voorouderlijke tempel en een voorouderboek waarin alle generaties met naam genoemd stonden, elk huis bezat een voorouderaltaar. Ook Dun Yong Sau moet zich bewust zijn geweest van het feit dat hij de vijftiende generatie was die afstamde van een helaas niet meer te achterhalen voorvader, al heeft hij die kennis nooit gedeeld met zijn kinderen. Hengko kreeg pas recent via een verre neef een kopie van zijn voorouderboek in handen die teruggaat tot zijn betovergrootvader.

Als er iemand van de familie stierf werd diegene op zijn eigen land begraven. Tweemaal per jaar werden de graven verzorgd en werd er wierook gebrand en voedsel geofferd. De graven van de arme doden vormden bulten langs de randen van bewerkte stukjes landbouwgrond. Zo bleven de doden bij de levenden, of, zoals een dichter uit de Tang-dynastie dichtte: 'Levend zijn zij de dorpingen, en dood zijn zij des dorpes stof.'⁴

Gehard door de eeuwenlange strijd om te overleven leerden de Kantonese boeren om te gaan met het verdelen van weinig voedsel over langere periodes. In de oogsttijd hoopten ze op drie maaltij-

den per dag, meestal bestaande uit rijst met groenten. Vlees was een luxe en kwam alleen bij bijzondere gelegenheden op tafel. Datzelfde gold voor olie, dat als vloeibaar goud werd gezien. Tijdens de winter daalde het rantsoen tot twee kommen voedsel per dag. De maanden maart en april waren vaak het moeilijkst: de wintervoorraden waren op en er was nog geen vers voedsel. Moeders kookten boomschors en gras voor hun gezinnen. Het was niet uitzonderlijk dat kinderen in arme boerengezinnen stierven door ondervoeding of door het eten van onverteerbare planten. Vanaf het moment dat, midden negentiende eeuw, China bezweek onder druk van de Britten en andere Europese en Amerikaanse ondernemers die op zoek waren naar goedkope arbeidskrachten voor de ontwikkeling van land- en mijnbouw in hun koloniën, lagen de wegen naar buiten open en grepen veel arme boeren hun kans. Tussen 1850 en 1930 verlieten meer dan een miljoen boeren het district Kanton, om spoorwegen aan te leggen in Amerika, mijnen te ontginnen in Transvaal en op suiker- en koffieplantages te werken in Brazilië, Hawaï en Suriname. Een andere mogelijkheid om aan het boerenbestaan te ontsnappen bood Hongkong. Sinds het eiland en het bijbehorende vasteland, de New Territories, vanaf 1841 door de Britten werd gepacht na hun overwinning in de Eerste Opiumoorlog, vestigden veel Kantonezen zich vanwege de politiek stabiele situatie daar om in hun levensonderhoud te voorzien. Vaak als bedienend personeel in Britse huishoudens, de zogeheten *houseboys*, of als kleine ondernemers. De meesten van hen vonden uiteindelijk werk op de westerse schepen, die hen langs alle havens van de wereld voerden. Verreweg de meeste Chinezen die aan het begin van de twintigste eeuw in Nederland terechtkwamen waren afkomstig uit Kanton.

Op die dag ergens in het jaar 1912 dat Dun Yong Sau besloot om het voorbeeld van zijn streekgenoten te volgen door via de zuidelijke poort zijn dorp te verlaten op weg naar Hongkong, bezat hij niet

meer dan enkele foto's, wat documenten en de kleren die hij droeg. Zijn kostbaarste bezit was dat hij kon lezen en schrijven. Afhankelijk van de wachttijden voor de pontjes die hem over de rivieren zouden zetten, deed Dun Yong Sau twee tot drie dagen over de ongeveer zestig kilometer lange reis. De grens tussen China en Hongkong werd gemarkeerd door twee bruggen, een voor treinverkeer en een voor voetgangers, met aan weerszijden een douanepost. Dun Yong Sau stak de voetgangersbrug over die hem in Lo Wu, Hongkong, bracht. Daar houdt het spoor op, maar niet voor lang. Dun Yong is zeventien jaar als hij aanmonstert op een schip dat hem van Hongkong naar Liverpool in Engeland zal brengen. En dat spoor leidt direct naar de rederij van de gebroeders Ng, de Waterchinezinnen van Hongkong, de familie die het pad effende voor Dun Yong Sau's leven in Nederland.

Ten zuidoosten van Kanton ligt een gebied dat Nan Yuan genoemd wordt; de Zuidelijke Tuinen, de geboortegrond van de Ng's.⁵ De Nan Yuan is een verzameling dorpen tussen de kust en het bergachtige achterland. Een schilderachtig landschap met licht glooiende roodbruine heuvels, laaggelegen rijstvelden, riviertjes, knoestige lycheebomen. De dorpen hebben eenvoudige huizen waar de maaltijden buiten worden klaargemaakt op stenen fornuizen. Een van de dorpen, Nam Tau, bezit nog altijd een voorouder-tempel, gewijd aan voorvader generaal Ng, die zich ruim achthonderd jaar geleden op bevel van de keizer vanuit Noord-China in Nam Tau had gevestigd. De generaal plantte zich via talrijke echtgenotes en concubines voort, en zo ontstond een grote menigte afstammelingen: de zogeheten Ng-lineage. Het concept van de lineage is van groot sociaal belang in Zuid-China, het is in feite een soort levensverzekering. Een lineage bestaat uit mensen met dezelfde familienaam, afstammend van een gemeenschappelijke voorouder, en kan weer onderverdeeld worden in kleinere groepen, zogeheten clans. Ze zijn met elkaar verbonden door een (verre) verwantschap maar ook door wederzijdse verplichtingen. Hoe miniem de

bloedband ook mag zijn, de verre verwanten spreken elkaar altijd aan met familiebenamingen: oom, neef of tante. Op die manier worden heel verre achterneven en oudooms door familiebanden met elkaar verbonden, en dit netwerk bewees zijn dienst in overzeese Chinese gemeenschappen. Feitelijk kon je niet zonder. Nieuwkomers in buitenlandse Chinatowns moesten altijd op weg geholpen worden door landgenoten met dezelfde familienaam die inmiddels gesetteld waren. Wanneer een Chinees aankwam in een Chinatown waar geen enkele clangenoot woonde, dan was hij verloren. Er zat niks anders op dan opnieuw aan te monsteren op een schip en een havenplaats te zoeken waar hij wel een beroep op iemands hulp kon doen. Hier kwam Confucius weer om de hoek kijken: je bent altijd verplicht om je familie te helpen, waar ter wereld je ook bent. Familie en vrienden komen op de eerste plaats; je maakt deel uit van een groter geheel. Als individu kom je als Chinees nergens.

Na het Verdrag van Nanking trokken veel leden van de familie Ng naar de nieuwe Britse kroonkolonie Hongkong om daar in het scheepvaartwezen werk te vinden. Ze waren met zo velen en werkten zo hard, dat verscheidene Ng's er aan het einde van de negentiende eeuw in slaagden om een aantal bescheiden rederijen op te zetten. Zo verwierven ze de bijnaam 'Waterchinezinnen', een naam die jaren later terug te vinden is in de terminologie van de Amsterdamse Binnen Bantammerstraat. Dankzij deze gunstige ontwikkelingen verlieten steeds meer hoopvol gestemde Ng's hun dorpen in Nan Yuan om zich via de scheepvaart te ontworstelen aan het lot dat hun voorouders ten deel viel.

In de eerste jaren van de twintigste eeuw vonden twee zonen van een apotheker en kruidenmenger met de naam Ng uit het dorp Nam Tau de weg naar Hongkong, en begonnen daar met steun van de lineage in de haven een wervingsbureau voor scheepsbemanningen. Op de buitenmuren van hun handelsgebouwtje hingen wervingsplakkaten met de daarop gevraagde functies: stokers, hutbedien-

den, koks. De schepen voeren op Zuidoost-Azië en op het Westen. Zeelieden die zich aanmeldden voor westerse schepen moesten flink bijbetalen om mee te mogen. Veel boeren uit Kanton hadden dat extra geld ervoor over, en de uittocht naar met name Engeland was massaal. De zaken gingen zo voorspoedig, dat de rederijtjes van de Ng's zich verenigden onder één vlag en overzee enkele agenturen openden. De jonge Dun Yong Sau moet zich kort na zijn aankomst in Hongkong gemeld hebben bij het wervingsbureau in de haven. Misschien besteedde hij zijn laatste geld aan de overtocht met een schip dat naar het westen voer, in de functie van hutbediende of koksmaatje. Het is heel aannemelijk dat het zo gegaan is. Want een van de beste vrienden van Dun Yong Sau in het vooroorlogse Chinatown van Amsterdam werd de toen inmiddels roemruchte shipping-master Ng Yat Ming. Hun wegen moeten elkaar in Hongkong, of in het Engelse Liverpool, voor het eerst gekruist hebben.

Terwijl Dun Yong Sau zijn toekomst tegemoet voer op een Brits schip, brak in China na de val van het keizerrijk 'De Tijd van Verwarring' aan. In de jaren na 1912 deed een populair verhaal de ronde onder de bevolking. Elke keer als een nieuwe keizer de oude had opgevolgd, bloeide er op een afgelegen plek in China een zeldzame bloem. Toen de laatste keizer Pu Yi was afgezet, bloeide de plant opnieuw. Maar dit keer verschenen er vele kleine bloemen aan de stengel. De monniken die dit verschijnsel moesten verklaren, voorspelden dat meerdere machten elkaar zouden bestrijden. China, uiteengevallen in een grote hoeveelheid gebieden, zou ten prooi vallen aan oorlogszuchtige warlords, die elkaar met privélegers zouden bevechten, ten koste van de bevolking. De moderne tijd was aangebroken, de traditionele maatschappij bestond niet meer, en zoals altijd na een dergelijke wending leefde er vooral hoop. Hoop was er ook voor de honderdduizenden Chinezen die per schip hun land verlieten om ver weg geld te gaan verdienen, en die droomden van een weerzien met hun familie. In de meeste gevallen zou dat er nooit van komen.